

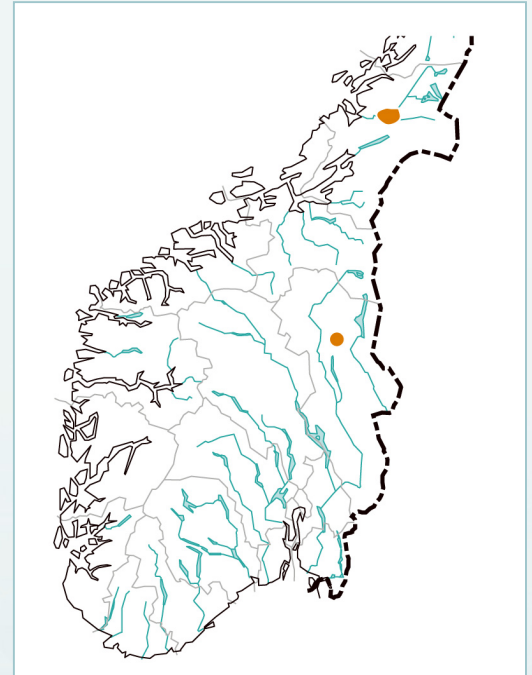
Trønderlav *Erioderma pedicellatum*

Rødlistet art

Trønderlav er en liten gråblå til gråbrun bladlav med rødbrune, konvekse fruktlegemer. Den er svært sjelden og knyttet til fuktige granskoger (boreal regnskog) i leirraviner i Namdalen, Nord-Trøndelag, men er også nylig påvist i fossesprutsonen i en bekkekløft i indre Hedmark. Arten vokser på tynne kvister av saktevoksende grantrær (understandere) i halvskygge inn mot lysåpne glenner i skogen.

Status

Trønderlav er klassifisert som kritisk truet (CR) på Norsk rødliste for arter 2010. Den er også oppført i samme kategori på IUCNs globale Rødliste.

Kjente forekomster av Trønderlav i Norge.

Kjennetegn

Trønderlav er en liten epifyttisk bladlav som inneholder blågrønnalger (cyanobakterier) av slekta *Scytonema*. Tallus kan bli noen cm i diameter. Oversida er gråbrun og filthåra med vakkert rødbrune, sterkt konvekse fruktlegemer som hovedsakelig utvikles langs kanten av tallus. Undersida er gråhvit med blåaktige eller bleike festetråder som danner en sammenhengende matte. Arten kan forveksles med små tallus av skrubbenever (*Lobaria scrobiculata*) som mangler hår på oversida, har filthåra underside med spredte nakne flekker og bare sjelden danner fruktlegemer.

Utbredelse

Trønderlav er kjent fra boreale deler av Nord-Amerika og fra Skandinavia. Den har lenge vært kjent fra østkysten av Nord-Amerika (Newfoundland, New Brunswick og Nova Scotia), men er nylig også påvist fra Alaska. De skandinaviske observasjonene omfatter et lite område i Värmland foruten de to norske delområdene i sentrale deler av Namdalen (Grong og Overhalla), Nord-Trøndelag og i Rendalen, Hedmark. Arten er antatt utryddet i Sverige, der den ikke er observert siden 1954.

Biologi

Trønderlav har ingen produksjon av vegetative diasporer (isidier og soredier). Reproduksjonen er fullstendig basert på dannelse av ascosporer i fruktlegemer som anlegges tidlig i tallusutviklinga. Den er da avhengig av frittlevende *Scytonema*-alger eller andre lavararter med samme algekomponent, f.eks. trønderstustlav (*Lichinodium ahlneri*) som vokser i samme habitat, for å danne

nye lavtallus. Trønderlaven vokser på tynne grankvister i rike gransumpskog i leirraviner eller i fossesprutsonen i kløftområder. Vertstrærne er ofte undertrykte, saktevoksende trær som står inntil små glenner hvor lysforholdene er forholdsvis gode.

Trønderlaven tilhører en stor tropisk slekt hvor alle artene er knyttet til regnskogsmiljø. Størst artsdiversitet finnes i tåkeskoger i Sør- og Mellom-Amerika.

Bestandsstatus

Trønderlav er med sikkerhet i Norge pr 2010 bare kjent fra én av lokalitetene i Grong. I de to andre lokalitetene i Namdalen hvor arten er observert i nyere tid, er arten igjen forsvunnet. Alle de tre Namdals-lokalitetene er vernet som naturreservat. Status for forekomsten i Rendalen er uklar ettersom den ikke har vært besøkt siden den ble oppdaget i 2005. I de tre gamle lokalitetene i Namdalen hvor trønderlav ble påvist av Sten Ahlner i 1939 er arten aldri blitt gjenfunnet. Alle disse lokalitetene er idag ødelagt.

Referanser

- Ahlner, S. 1948. Utbredningstyper bland nordiska barrträdslavar. Acta Phytogeographica Suecica 22: 1-257.
- Ahlner, S. 1954. Värmlands märkligaste lav. I: Magnusson, N. H. og Curry-Lindahl, K. (red.), Natur i Värmland, s. 99-102.
- Ahti, T. og Jørgensen, P. M. 1971. Notes on the lichens of Newfoundland. I. Erioderma boreale, new to North America. Bryologist 74: 378-381.
- Cameron, R. 2004. A second location for the rare boreal felt lichen in Nova Scotia. Evansia 21: 40-42.
- Cameron, R. P. og Neily, T. 2008. Heuristic model for identifying the habitats of Erioderma pedicellatum and other rare cyanolichens in Nova Scotia, Canada. Bryologist 111: 650-658.
- Clayden, S. R. 1997. Campobello to Avalon: a lichen saga. New Brunswick Naturalist 24: 72-74.
- Holien, H. og Tønsberg, T. 1996. Boreal regnskog i Norge - habitatet for Trøndelagselementets lavarter. Blyttia 54: 157-177.
- Holien, H., Gaarder, G. og Håpnes, A. 1995. Erioderma pedicellatum still present, but highly endangered in Europe. Graphis Scripta 7: 79-84.
- Jørgensen, P. M. 1972. Erioderma pedicellatum (= E. boreale) in New Brunswick, Canada. Bryologist 75: 369-371.
- Jørgensen, P. M. 1990. Trønderlav (Erioderma pedicellatum) - Norges mest gåtefulle plante? Blyttia 48: 119-123.
- Jørgensen, P. M. 2000. Survey of the lichen family Pannariaceae on the American continent, north of Mexico. Bryologist 103: 670-704.
- Maass, W. S. G. 1980. Erioderma pedicellatum in North America: A case study of a rare and endangered lichen. Proc. Nova Scotian Inst. Sci. 30: 69-87.
- Maass, W. S. G. 1983. New observations on Erioderma in North America. Nord. J. Bot. 3: 567-576.
- Nelson, P. R., Walton, J. og Roland, C. 2009. Erioderma pedicellatum (Hue) P.M.Jørg., new to the United States and western North America, discovered in Denali National Park and Preserve and Denali State Park, Alaska. Evansia 26: 19-23.
- Reiso, S. og Hofton, T. H. 2006. Trønderlav Erioderma pedicellatum og fossefjelllav Fuscopannaria confusa funnet i Hedmark. Blyttia 64: 83-88.
- Ringius, G. S. 1997. Evaluation of potential impacts of development on Erioderma pedicellatum in eastern Newfoundland. Canadian Forest Service Natural Resources Canada.

Lenker

<http://www.toyen.uio.no/botanisk/lavherb.htm>

<http://www.iucnredlist.org/search/details.php/43995/all>